BUCOVINENI ÎN PARLAMENTUL ROMÂNIEI ÎNTREGITE. ADUNAREA DEPUTAŢILOR, SESIUNEA 1920–1922 (II)

RODICA IAŢENCU

Bukowiner Vertreter im Landtag Grossrumäniens. Abgeordnetenversammlung, Session 1920–1922 (II)

(*Zusammenfassung*)*

Der vorliegende dokumentarische Beitrag behandelt die Tätigkeit der Bukowiner Vertreter im ersten Landtag Grossrumäniens – Abgeordneten-versammlung, Session 1920–1922. Die Landtagswahlen wurden von der Regierung des Generals Alexandru Averescu, des Präsidenten der Volkspartei, organisiert. In der Bukowina wurden die Wahlen aufgrund des Gesetzes Nr. 1 638 vom 8. April 1920 veranstaltet. Durch dieses Gesetz hat man einige Vorschriften des Wahlgesetzes für die Bukowina Nr. 3 620 vom 24. August 1919 verändert. Die Provinz wurde durch 17 Abgeordneten vertreten: Eusebie Popovici (Bezirk Suczawa), Ion Candrea (Bezirk Kimpolung), Dorimedont Popovici (Bezirk Gurahumora), Ifrim Popescu, Aurel Ţurcan (Bezirk Radautz), Alfred Kohlruss, Vasile Ungureanu (Bezirk Storozynetz), George Grigorovici (der sich für ein Senatormandat entschied), Iacob Pistiner, Benno Straucher (Czernowitz-Stadt), Constantin A. Dragonesi, Modest Cezar Scarlat (Bezirk Czernowitz), Constantin Krakalia (Bezirk Zastawna), Ion Heşca (Bezirk Kotzman), Anton Lukasiewicz (Bezirk Wiżnitz), Toma Ionescu (Bezirk Waszkoutz), Vasile Grigorcea (Bezirk Sereth). Dazu kamen auch drei stellvertretende Abgeordneten: Rudolf Gaidosch, Norbert Kipper und Iosef Bierrer (Czernowitz-Stadt).

Nach einer Einführung in das Thema wird im ersten Teil dieses Beitrags von der Bestätigung der Wahlen in allen Bezirken berichtet. Im zweiten Teil werden die Verfasser die Tätigkeit der Bukowiner Abgeordneten in der Session 1920–1922 und im dritten Teil noch drei Dokumente (die Landtagsreden der Abgeordneten Vasile Ungureanu, Dorimedont Popovici und Iacob Pistiner) über die Probleme der Vereinigung und Verwaltung der Bukowina in den ersten Jahren nach 1918 präsentieren.

In der parlamentarischen Session 1920–1922 haben die Bukowiner Politiker Anreden, Mitteilungen und Erklärungen über verschiedene Probleme präsentiert, mit denen sich die rumänische Gesellschaft in den ersten Nachkriegsjahren auseinander setzte. Die Thematik der parlamentarischen Tätigkeit betrifft Folgendes: Gesetzentwürfe (besonders den Entwurf des Agrargesetzes, wobei mehrere Artikel

* Traducerea: Ştefăniţa-Mihaela Ungureanu.

Analele Bucovinei, **XXII**, *2* (45), p. 641–656, Rădăuţi-Bucureşti, 2015

BDD-A32872 © 2015 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:49:21 UTC)

geändert wurden, den Gesetzentwurf zur Liquidierung der Kriegsentschädigungen und zur Abschreibung der inländischen öffentlichen Schulden und den Gesetzentwurf zur Reform des progressiven Steuerrechts), Probleme in der Vereinigung und Verwaltung der Bukowina, Unterstützungserklärungen für die Minderheitenrechte. Andere kurz behandelten Themen sind: die Situation der Provinzschulen und der Verkehrsverhältnisse, die Unterstützung der Bevölkerung durch Güterversorgung, die Wahlversammlungen in der Provinz. In dieser parlamentarischen Session des Abgeordnetenhauses wurden auch Mitteilungen in persönlichen Sachen oder in der Frage der parlamentarischen Immunität gemacht.

Schlüsselwörter und -ausdrücke: die Bukowina, Landtagswahlen, Landtagsmitglieder, Landtagsreden.

În prima parte a acestui documentar am prezentat validarea alegerilor pentru Adunarea Deputaţilor (sesiunea 1920–1922), desfăşurate în cele 15 circumscripţii electorale care au fost organizate în Bucovina, precum şi în judeţul Suceava–Regat (deputaţii care au reprezentat acest judeţ au prezentat intervenţii care s-au referit şi la problemele Bucovinei). În partea a doua prezentăm activitatea deputaţilor bucovineni din sesiunea 1920–1922.

În Parlamentul României Întregite, sesiunea 1920–1922, populaţia Bucovinei a fost reprezentată de 17 deputaţi (George Grigorovici, care a candidat din partea oraşului Cernăuţi pentru ambele Camere, a optat pentru mandatul de senator; în circumscripţia Cernăuţi–oraş au fost aleşi şi trei deputaţi supleanţi) şi 10 senatori, dintre care unul de drept (mitropolitul Bucovinei) şi nouă aleşi (opt prin vot universal şi unul din partea Universităţii din Cernăuţi), care au candidat din partea Partidului Poporului, Partidului Social Democrat din Bucovina, Partidului Democrat al Unirii, Partidului Democrat. Deputaţii bucovineni care au reprezentat populaţia provinciei în Parlament au fost: Eusebie Popovici (Partidul Poporului, judeţul Suceava), Ion Candrea (Partidul Poporului, judeţul Câmpulung), Dorimedont Popovici (Partidul Poporului, judeţul Gura-Humorului, fost şi ministru de stat în guvernul central de la Bucureşti), Ifrim Popescu (Partidul Poporului, judeţul Rădăuţi), Aurel Ţurcan (Partidul Poporului, judeţul Rădăuţi), Alfred Kohlruss (gruparea germană, judeţul Storojineţ), Vasile Ungureanu (Partidul Democrat al Unirii, judeţul Storojineţ), Constantin A. Dragonesi (Partidul Poporului, judeţul Cernăuţi), Modest-Cezar Scalat (Partidul Poporului, judeţul Cernăuţi), Constantin Krakalia (Partidul Social Democrat, judeţul Zastavna), Ion Heşca (Partidul Social Democrat, judeţul Coţmani), Anton Lukasiewicz (Partidul Poporului, judeţul Vijniţa), Toma Ionescu (Partidul Democrat, judeţul Văşcăuţi), Vasile Grigorcea (Partidul Poporului, judeţul Siret). Oraşul Cernăuţi (acesta a avut, din punct de vedere administrativ, un statut aparte, fiind organizat de sine stătător) n-a fost inclus în niciunul dintre cele 11 ţinuturi/căpităniі în care a fost împărţită Bucovina până în anul 1925, când a fost adoptată *Legea pentru unificarea*

BDD-A32872 © 2015 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:49:21 UTC)

administrativă, în baza căreia s-au organizat în provincie cinci judeţe) a fost reprezentat de către cinci deputaţi, dintre care trei supleanţi: Iacob Pistiner (Partidul Social Democrat), Benno Straucher (independent), Rudolf Gaidosch (Partidul Social Democrat), Norbert Kipper şi Iosif Bierrer. Din partea judeţului Suceava–Regat, în Parlament au fost trimişi opt deputaţi, dintre care patru supleanţi: Vasile Tomegea (Partidul Naţionalist Democrat), Virgil Tempeanu (Partidul Naţionalist Democrat), Ion Zelea-Codreanu (Partidul Naţionalist Democrat), Ion V. Creţu (Partidul Naţionalist Democrat), Toader Creţu, Ştefan Dimitriu, Constantin Demetrescu, Mihai Zăhărescu.

Deputaţii bucovineni au activat în cadrul comisiilor permanente ale A.D. Acestea, în număr de 16, au fost organizate conform art. 65 din *Regulamentul de funcţionare a Adunării Deputaţilor*: „Numărul membrilor Comisiei de ales se raportează la numărul total al deputaţilor, pentru a se stabili câţi deputaţi dau un membru în comisie şi fiecare grupare va avea atâţia membri în comisie de câte ori numărul membrilor ei va cuprinde acel număr de deputaţi. În cazul când mandatele în comisie nu au fost complet atribuite în modul arătat mai sus, locurile vacante vor fi atribuite reprezentanţilor grupărilor, după însemnătatea fracţiunilor”[1]. În sesiunea parlamentară 1920–1922, deputaţii bucovineni au făcut parte din următoarele comisii: 1. Comisia de administraţie generală, judeţeană şi comunală (Dorimedont Popovici); 2. Comisia de afaceri străine (Vasile Grigorcea, Iacob Pistiner); 3. Comisia de agricultură, păduri şi domenii (Modest-Cezar Scalat, Aurel Ţurcan, Constantin Krakalia); 4. Comisia armatei şi marinei militare (Ifrim Popescu); 5. Comisia de instrucţie publică, culte şi bele-arte (Eusebie Popovici, Constantin Krakalia, Toma Ionescu); 6. Comisia financiară şi bugetară (Anton Lukasiewicz, Eusebie Popovici, Iacob Pistiner); 7. Comisia de lucrări publice, căi ferate, căi de comunicaţie, marină comercială (Ion V. Creţu, Benno Straucher, Rudolf Gaidosch); 8. Comisia de comerţ, industrie, mine şi vămi (Modest-Cezar Scalat); 9. Comisia muncii, asigurărilor de prevedere socială şi economie (Aurel Ţurcan); 10. Comisia de sănătate şi igienă publică (din această comisie nu a făcut parte niciun deputat bucovinean); 11. Comisia de legislaţie civilă, comercială şi criminală (Vasile Grigorcea, Alfred Kohlruss); 12. Comisia de legislaţie fiscală (Constantin A. Dragonesi); 13. Comisia de disciplină, incompatibilitate şi imunitate (Dorimedont Popovici, Virgil Tempeanu); 14. Comisia de poştă, telefon şi telegraf (Ion V. Creţu, Ifrim Popescu, Rudolf Gaidosch); 15. Comisia de indigenate şi recunoaşteri de persoane morale (Ion Candrea); 16. Comisia de petiţii (Vasile Tomegea)[2].

Oamenii politici bucovineni au prezentat, în sesiunea parlamentară 1920–1922, interpelări, comunicări, declaraţii, întrebări, petiţii despre diverse probleme

[1] Dezbaterile Adunării Deputaţilor, „Monitorul Oficial” (în continuare se va cita D.A.D., M.O.), nr. 18, 29 decembrie 1920, p. 374–379, 395–396.

[2] *Ibidem*.

BDD-A32872 © 2015 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:49:21 UTC)

cu care se confrunta societatea românească în primii ani de după terminarea Primului Război Mondial. Tematica intervenţiilor parlamentare se referă la: dezbaterea unor proiecte de legi (*Proiectul de lege pentru reforma agrară din Bucovina*, pe marginea căruia s-au formulat amendamente la unele dintre articolele, *Proiectului de lege pentru lichidarea despăgubirilor de război şi amortizarea datoriei publice interne*, *Legea impozitelor pe capital, Legea pentru încurajarea construcţiilor, Proiectul de lege asupra impozitului pe lux şi cifra de afaceri, Proiectul de lege pentru reforma contribuţiilor directe*); problemele unificării şi administrării Bucovinei; declaraţii de susţinere a drepturilor minorităţilor. De asemenea, intervenţiile deputaţilor bucovineni au avut în vedere şi alte teme, legate de situaţia şcolilor din provincie, a căilor de comunicaţie, sprijinirea populaţiei bucovinene prin aprovizionarea cu diverse bunuri, desfăşurarea alegerilor în unele dintre circumscripţiile electorale organizate în provincie. În această sesiune parlamentară a A.D. au fost susţinute şi comunicări în chestiuni personale sau despre imunitatea parlamentară.

În sesiunea 1920–1922 a A.D. au prezentat interpelări şi comunicări parlamentarii bucovineni Ion Candrea, Rudolf Gaidosch, Alfred Kohlruss, Constantin Krakalia, Anton Lukasiewicz, Iacob Pistiner, Ifrim Popescu, Dorimedont Popovici, Eusebie Popovici, Modest-Cezar Scalat, Benno Straucher, Aurel Ţurcan, Vasile Ungureanu. Intervenţii care au dezbătut probleme ce se refereau la Bucovina au prezentat şi deputaţii Ion Zelea-Codreanu, Ion V. Creţu, Virgil Tempeanu şi Vasile Tomegea, care au reprezentat judeţul Suceava–Regat.

O importantă măsură de natură economică şi socială luată în Bucovina în perioada 1920–1922 a fost cea legată de aplicarea reformei agrare. Începută în anul 1917, odată cu modificarea Constituţiei, activitatea de legiferare a reformei agrare s-a încheiat în anul 1921, prin adoptarea unor legi (distincte, dar care aveau, în esenţă, un caracter unitar) referitoare la Basarabia (6 martie 1920), Regatul României (17 iulie 1921) şi Transilvania (30 iulie 1921). În ceea ce priveşte Bucovina, a fost emis *Decretul-lege agrară nr. 3 871*, din 6 septembrie 1919, care a fost propus spre ratificare în şedinţa Senatului din 14 iulie 1920, de către Ion Nistor[3]. În anul 1921 a fost elaborat *Proiectul de lege pentru reforma agrară din Bucovina*, prezentat de către Ifrim Popescu, în şedinţa A.D. din 20 iulie 1921 şi adoptat la 30 iulie 1921[4]. Această măsură, completată prin diverse regulamente în anii următori (1923, 1927, 1927 etc.)[5], care vizau, în special, creşterea rolului statului în gestionarea terenurilor expropriate şi a împroprietăririi sătenilor, a avut urmări benefice pentru ţărănime, contribuind la modernizarea agriculturii şi aducând schimbări profunde în viaţa social-politică românească.

---

[3] Dezbaterile Constituantei – Senatul, „Monitorul Oficial” (în continuare se va cita D.S., M.O.), nr. 16, 20 iulie 1920, p. 217–225.

[4] D.A.D., M.O., nr. 157, 17 martie 1922, p. 4437–4455.

[5] Ştefan Purici, *Premisele reformei agrare din Bucovina (1918–1921)*, în „Analele Bucovinei”, Rădăuţi-Bucureşti, anul XII, nr. 2, [iulie–decembrie] 2005, p. 477.

BDD-A32872 © 2015 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:49:21 UTC)

Amintim câteva dintre prevederile noii legi agrare: întinderea proprietăţilor rurale şi starea lor juridică erau raportate la situaţia existentă la 6 septembrie 1919; lotul de împroprietărire era de 4 ha la şes şi de până la 8 ha la munte, iar suprafaţa lotului de colonizare era de 6 ha; categoriile de persoane publice şi private îndreptăţite la împroprietărire erau ţăranii muncitori de pământ, parohii ortodoxe (sesii pentru preoţi şi cantori), şcoli (terenuri de experienţe agricole), personal silvic (terenuri pentru întreţinere), comune (imaşuri); ordinea de preferinţă la împroprietărire era următoarea: familiile celor căzuţi în război, invalizii, participanţii la război, persoanele păgubite în timpul războiului; din categoria persoanelor excluse de la împroprietărire făceau parte cei care s-au sustras de la recrutările din anul 1919, cei care au comis acte de duşmănie, constatate prin sentinţe judecătoreşti, faţă de statul român după 28 noiembrie 1918; evaluarea terenurilor se făcea în coroane (valoarea unei coroane era stabilită la un nivel egal cu un leu); anumite terenuri au fost exceptate de la expropriere totală (cele aparţinând mănăstirilor Putna, Dragomirna, Suceava şi Sucevița, până la 100 ha şi 50 ha din pământul cultivabil al Fondului Bisericesc, proprietăţile comunelor rurale şi urbane, pădurile tovărăşiilor şi cele ale Fondului Bisericesc, cu anumite excepţii); categoria absenteiştilor a fost extinsă; persoanele juridice de drept public au fost excluse din categoria instituţiilor supuse anterior exproprierii integrale; organele de aplicare a reformei agrare erau: Comitetul agrar, comisii regionale şi comisii de ocol pentru expropriere.

În urma reformei agrare din anul 1921 au fost expropriate, la nivelul întregii ţări, aproximativ şase milioane de ha din suprafeţele marilor proprietari şi ale instituţiilor publice care aveau peste 100 ha, fiind împroprietăriţi circa 1,4 milioane de ţărani. În Bucovina au fost expropriate 68 684 ha (până în anul 1928), din care 39 594 ha au revenit ţăranilor români. Minoritarii din provincie, care constituiau aproximativ 53,32% din totalul populaţiei, au primit 38% din pământul împărţit[6]: ucrainenii – 14 481 ha; ungurii – 8 072 ha; germanii – 5 022 ha; polonezii – 1 446 ha; evreii – 393 ha; alţii – 1 876 ha[7].

În urma aplicării reformei agrare în Bucovina s-au înregistrat şi unele abuzuri ale autorităţilor comunale, abuzuri care s-au răsfrânt asupra ţăranilor minoritari, dar şi asupra celor români, unii dintre aceştia primind loturi mai mici de pământ. În general, ţăranii (în majoritate huţuli şi ucraineni) din zonele premontane şi montane ale Bucovinei au fost împroprietăriţi cu parcele mai mici de pământ, indiferent de etnia lor, din cauza faptului că în această zonă era o lipsă generală de pământ.

În cadrul dezbaterilor pe marginea *Proiectul de lege pentru reforma agrară din Bucovina* deputaţii bucovineni au făcut referiri la modificarea unor articole,

[6] Mihai Iacobescu, *România şi Societatea Naţiunilor. 1919–1929*, Bucureşti, Editura Academiei Române, 1988, p. 203.

[7] Ştefan Purici, *op. cit.*, p. 480.

BDD-A32872 © 2015 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:49:21 UTC)

prin propunerea unor amendamente şi au prezentat comunicări referitoare la aplicarea reformei agrare în provincie. Astfel, deputatul Ion Candrea, în şedinţa A.D. din 19 iulie 1921, propune un amendament la art. 5, alin. b al proiectului de lege, referitor la proprietăţile rurale ale absenteiştilor, care a fost supus la vot şi aprobat. Referitor la acelaşi articol, alin. a (exproprierea proprietăţilor rurale ale persoanelor juridice), Modest-Cezar Scalat a propus o completare care facilita măsurile de expropriere a pădurilor deţinute de către societăţile ungureşti în Bucovina[8].

Alfred Kohlruss (şedinţa A.D. din 19 iulie 1921) vedea în rezolvarea problemei agrare o ,,necesitate de stat şi social-economică", insistând asupra ideii că ,,cea dintâi dorinţă a noastră e ca reforma agrară să se aplice în mod drept, să nu creeze cetăţeni şi ţărani de clasa întâi şi de clasa a doua şi să nu facă nicio deosebire între singuraticele naţiuni şi confesiuni". Deputatul a ridicat şi problema arendaşilor Fondului Bisericesc: ,,Mulţi din[tre] aceştia au fost daţi, aşa-zicând, peste noapte afară, cu toate că [şi] contractele lor mai aveau încă mulţi ani. Prin procedeul acesta, au fost nevoiţi să-şi vândă pentru preţ de batjocură inventarul, pe care numai cu mari jertfe l-au putut reface în urma celor trei invazii ruseşti. Arendaşii, până astăzi, nu au primit nicio despăgubire, nici pentru inventar, nici pentru arenda plătită înainte şi nici pentru cheltuielile ce le-au avut cu reparaţiile edificiilor economice. E datoria guvernului să intervină în interesul celor năpăstuiţi". De asemenea, Alfred Kohlruss a propus şi un amendament la art. 6 al proiectului de lege, referitor la categoriile de proprietăţi care urmau a fi expropriate[9].

Constantin Krakalia a avut mai multe intervenţii pe marginea proiectului de lege privitor la reforma agrară, susţinute în şedinţele A.D. din 8 iunie 1921 şi 19 iulie 1921[10]. Acesta sesizează mai multe inconveniente ale proiectului de lege: prevederea care hotărăşte că persoanele care au făcut parte din armata română sau au luptat alături de Antantă să aibă preferinţă la repartizarea pământului ,,formează guvernului o bază pentru colonizarea Bucovinei ucrainene şi creează două categorii de cetăţeni"; centrala Comitetului agrar pentru Bucovina nu va fi la Cernăuţi, ci la Bucureşti; comunelor care nu posedă terenuri de construit nu li s-au desemnat terenuri.

Anton Lukasiewicz (şedinţa A.D. din 19 iulie 1921) atrage atenţia asupra ,,repartizării juste a pământurilor printre ţăranii ucraineni, care au fost păgubiţi din cauza războiului", a luării în considerare, în procesul de împroprietărire, a familiilor văduvelor şi orfanilor de război, a invalizilor. În privinţa hotărârilor referitoare la colonizare (art. 64 al proiectului de lege stipula, printre altele, că ,,acolo unde nu este destul pământ pentru a împroprietări pe toţi

[8] D.A.D., M.O., nr. 155, 15 martie 1922, p. 4459–4460.
[9] *Ibidem*, p. 4458, 4459.
[10] D.A.D., M.O., nr. 112, 28 iulie 1921, p. 2873; nr. 155, 15 martie 1922, p. 4458–4459.

BDD-A32872 © 2015 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:49:21 UTC)

cei îndreptăţiţi, o parte din[tre] ei se vor putea muta în regiuni de colonizare"), deputatul bucovinean aprecia că acestea „nu îşi au rostul", pentru că se ivesc, „în fiecare comună unde se face repartizarea pământului mai mulţi pretendenţi cu drepturile pe deplin justificate decât există pământ de împărţit". În legătură cu Banca regională[11], deputatul propunea ca aceasta să fie secţiune a Casei centrale de împroprietărire, iar secţiunea bucovineană a Comitetului agrar să-şi aibă sediul la Cernăuţi[12].

Ion Zelea-Codreanu, în şedinţa A.D. din 17 mai 1921, a ridicat problema definirii absenteiştilor, consideraţi a fi, cum se stipulează în art. 5, alin b, „proprietarii care au petrecut, în câte cinci ani consecutivi, în timpul de la 1 august 1909 până la 1 august 1919, pe an mai mult de o jumătate [de] an afară de hotarele României Întregite şi ale Austriei, fără motive binecuvântate, precum şi acei proprietari care, de la 15/28 noiembrie 1918 şi până azi, nu şi-au avut domiciliul în ţară. Cu autorizaţia Comitetului agrar, persoanele juridice expropriate în întregime îşi pot rezerva clădirile şi instalaţiile care nu sunt necesare unor scopuri naţionale, culturale şi economice". Deputatul propune simplificarea definirii acestei categorii de proprietari: „absenteist să fie acela care este în realitate, adică acela care a absentat în timp de la moşia sa", solicitând modificarea art. 5, alin. b. În interpelarea sa, Ion Zelea-Codreanu a amintit şi de alte aspecte referitoare la aplicarea reformei agrare: principiul progresivităţii la expropriere, preţul pământului, ordinea de preferinţă la împroprietărire (sesizând nedreptăţi în ceea ce priveşte acordarea de pământ văduvelor şi orfanilor de război), problema colonizărilor. De asemenea, s-a alăturat deputatului Gr. Iunian în depunerea unui amendament la art. 6, referitor la categoriile de proprietăţi supuse exproprierii[13].

Comunicări referitoare la aplicarea reformei agrare în provincie au susţinut şi deputaţii Ifrim Popescu, Aurel Ţurcanu şi Vasile Ungureanu, în şedinţele A.D. din 20 aprilie 1921 şi 19 iulie 1921[14].

Deputaţii bucovineni au avut intervenţii şi pe marginea altor proiecte de lege dezbătute în şedinţele A.D. din această sesiune parlamentară. Astfel, Ion Zelea-Codreanu, în şedinţa A.D. din 19 iulie 1921, susţine o comunicare referitoare la amendamentul propus de Oprea Soare la *Proiectului de lege pentru lichidarea despăgubirilor de război şi amortizarea datoriei publice interne*[15],

---

[11] Banca Ţării Bucovinei a fost transformată, prin *Decretul-lege nr. 4 209*, din 12 septembrie 1919, în Banca Regională din Cernăuţi, primind o altă organizare. Cf. M.O., Partea oficială, nr. 139, 9 octombrie 1919, p. 7 965.

[12] D.A.D., M.O., nr. 155, 15 martie 1922, p. 4 457–4 458.

[13] Idem, nr. 93, 28 mai 1921, p. 2 206–2 214.

[14] Idem, nr. 89, 6 mai 1921, p. 2 038; nr. 155, 15 martie 1922, p. 4 459; nr. 156, 16 martie 1922, p. 4 489–4 490.

[15] Soluţionarea legislativă a acestor probleme a avut loc în anul 1921, când a fost elaborat *Proiectul de lege pentru lichidarea despăgubirilor de război şi amortizarea datoriei publice interne*: „Art. 1. Produsul impozitului progresiv excepţional asupra averii şi a îmbogăţirii de război se

BDD-A32872 © 2015 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:49:21 UTC)

aducând în discuţie situaţia din zona Dornelor şi Valea Bistriţei. Acest amendament se referea la cota impozitului pe avere a dăunaţilor de război, propusă „a fi scăzută cu partea aceea care le revine din partea ministerului”[16]. Deputatul este de părere că „privilegiile între dăunaţii de război nu pot să existe şi eu aş merge şi mai departe şi aş spune şi altceva. Se vorbeşte de diferitele provincii. Aş zice: în ceea ce priveşte regiunile distruse de război, fără deosebire de provincie, să se ia norma următoare: acolo unde a fost frontul, acolo unde au fost distrugeri puternice şi reale, acolo întâi, şi mai pe urmă, treptat, treptat şi în alte părţi unde a ajuns răul într-un grad mai mic”[17]. Pe tema evaluării despăgubirilor de război a susţinut o comunicare şi Ifrim Popescu (şedinţa A.D. din 19 iulie 1921), care a propus ca plata pentru dăunaţii de război din Bucovina să se facă în lei, „calculându-se coroana egal cu leul”. În contextul discuţiilor pe această temă, ministrul de Finanţe, Nicolae Titulescu, a luat hotărârea ca, în ceea ce priveşte Ardealul şi Bucovina, să fie stabilite reguli speciale, „după care pagubele de război pot să alcătuiască un titlu, pentru că decretul-lege în virtutea căruia s-a lucrat în Vechiul Regat nu era aplicabil acolo. Am vrut să fac reforma pe rând, d-voastră vreţi să pun o sumă pentru toată lumea, fie patru miliarde! Dar, atunci rămâne bine stabilit că în Bucovina trebuie să faceţi dovada, după regulile [pe] care le vom stabili împreună, ca să puteţi veni în concurs cu noi”[18]. Pe tema acordării despăgubirilor de război au avut intervenţii şi deputaţii Vasile Ungureanu (şedinţa A.D. din 21 decembrie 1920)[19] şi Vasile Tomegea (şedinţa A.D. din 22 decembrie 1920)[20].

---

afectează [alocă], înainte de toate, plăţii despăgubirilor de război şi amortizării datoriei publice interne, în condiţiile prevăzute în articolele ce urmează; Art. 2. Pentru repararea pagubelor produse de război, Ministerul de Finanţe va emite bonuri de despăgubiri de câte 100, 1 000, 5 000, 10 000 şi 50 000 lei fiecare; Art. 3. Decretele-legi cu nr. 1 832/1919, 3 795/1918, 1 656/1919 şi 1 794/1920 se ratifică şi constatările pagubelor de război făcute în virtutea acestor decrete-legi, precum şi cele deja făcute în noile provincii alipite, pe baza normelor acolo stabilite şi ce vor fi recunoscute de Ministerul de Finanţe, sunt admise de stat, ca dovadă a daunelor încercate, dar nu constituie creanţe decât în măsura în care statul dă în schimbul lor bonuri de despăgubiri. În ajutorul dăunaţilor de război din Vechiul Regat, statul vine în ajutor cu trei miliarde lei. [...] În provinciile alipite, statul vine în ajutorul dăunaţilor de război cu suma de un miliard lei, care se va împărţi după normele de mai sus. În niciun caz cota parte nu va fi mai mare decât cea aferentă pagubelor din Vechiul Regat, iar dacă va fi mai mică, se va veni cu o lege ulterioară. O comisie specială numită de Ministerul de Finanţe, prin Înalt Decret Regal, va face repartiţia sumei de patru miliarde, pe baza normelor stabilite mai sus şi a instrucţiunilor ulterioare ale Ministerului de Finanţe”. Cf. D.S., M.O., nr. 157, 17 martie 1922, p. 4 488.

[16] Oprea Soare a propus un amendament la acest proiect de lege, prezentat în şedinţa A.D. din 19 iulie 1921. Acesta se referă la cota impozitului pe avere a dăunaţilor de război, propusă „a fi scăzută cu partea aceea care le revine din partea ministerului”. Cf. D.A.D., M.O., nr. 156, 16 martie 1922, p. 4 488, 4 492.

[17] *Ibidem*, p. 4 489–4 490.

[18] *Ibidem*, p. 4 489–4 490.

[19] D.A.D., M.O., nr. 14, 24 decembrie 1920, p. 277–278.

[20] Idem, nr. 15, 25 decembrie 1920, p. 301–302.

BDD-A32872 © 2015 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:49:21 UTC)

O altă lege adusă în discuţia A.D. a fost *Legea impozitului pe capital*, pe marginea căreia deputatul Rudolf Gaidosch a susţinut o comunicare (şedinţa A.D. din 4 februarie 1922), propunând un amendament la art. 7, alin. a, referitor la scutirea de impozit a cetăţenilor bucovineni care ,,au plătit după legea austriacă o parte din[tre] impozite”[21].

În şedinţa A.D. din 11 iulie 1921, deputatul Modest-Cezar Scalat a prezentat o comunicare prin care solicita modificarea art. 27 al *Legii pentru încurajarea construcţiilor*, în sensul ca numai zonele comerciale ale oraşelor să fie supuse prevederilor acestor legi, argumentându-şi ideile prin prezentarea situaţiei oraşului Cernăuţi[22].

Iacob Pistiner a prezentat o comunicare pe marginea art. 10 al *Proiectului de lege asupra impozitului pe lux şi pe cifra de afaceri*, susţinând scutirea de impozit şi a concertelor (,,Eu nu înţeleg ca o simfonie de Beethoven să fie mai puţin decât o operă a lui [Franz] Lehár”)[23].

Pentru a stabili un sistem unitar de impozitare pe întreg teritoriul României şi a defini obligaţiile fiscale în funcţie de mărimea şi natura veniturilor, ministrul de Finanţe, Nicolae Titulescu, în guvernul Averescu a prezentat în Parlament, la 22 martie 1921, *Proiectul de lege pentru reforma contribuţiilor directe*, care a fost votat în august 1921, însă legea, ,,complexă şi stufoasă”, nu s-a aplicat. Această reformă administrativă, cunoscută şi sub denumirea de ,,Reforma Titulescu”, avea la bază o idee progresistă pentru acea vreme – impozitul cedular, o formă a impozitului pe venit, calculat în funcţie de provenienţa acestuia. Acesta era completat cu un impozit general pe venitul progresiv, pe lux, pe cifra de afaceri şi anexe. În anul 1923 a fost propusă o nouă reformă fiscală, de către Vintilă Brătianu, care urma să consolideze sistemul fiscal prin *Legea pentru unificarea contribuţiilor directe şi pentru înfiinţarea impozitului pe venit global* (impozitele cedulare au fost înlocuite cu şase impozite directe reale, denumite elementare)[24].

În cadrul dezbaterilor din A.D. pe această temă s-au remarcat şi deputaţii bucovineni Iacob Pistiner şi Vasile Ungureanu, care au susţinut comunicări şi interpelări în şedinţele din 31 martie 1921, 21 mai 1921, 3 iunie 1921, 23 iunie 1921, 1 iulie 1921, 18 iulie 1921.

Pornind de la ideea că ,,o unificare mecanică are darul de a opri unirea mai mult în loc să o avanseze. Şi mai repet că prin unificare nu trebuie să înţelegem aplicarea legilor şi [a] metodelor din Regat asupra tuturor provinciilor, după cum se practică acum”[25], Iacob Pistiner expune, în intervenţiile sale, câteva idei legate de programul financiar al grupului social-democrat pe care îl reprezenta în

[21] Idem, nr. 137, 8 februarie 1922, p. 3 466.
[22] Idem, nr. 145, 24 februarie 1922, p. 3 711.
[23] Idem, nr. 148, 1 martie 1922, p. 3 682.
[24] http://www.mfinante.ro/rol12.html (25 februarie 2015).
[25] D.A.D., M.O., nr. 152, 8 martie 1922, p. 4 090–4 094.

BDD-A32872 © 2015 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:49:21 UTC)

Parlament: „confiscarea tuturor averilor care nu pot fi justificate; impunerea, în primul rând, a rentei parazitate a capitalului, cruţarea forţelor productive creatoare ale naţiunii; instituirea unui impozit pe venit după criterii sociale, ţinându-se seama de capacitatea economică a celor impuşi; înlocuirea impozitului cedular printr-o dare generală proporţională şi progresivă pe avere, după scăderea datoriilor, cu impunerea mai grea a capitalului constant (investit în maşini, clădiri, instalaţii); o dare progresivă pe creşterile de avere, completate printr-o impunere grea a acelora a[le] căror cheltuieli trec peste o anumită limită a venitului lor; statul să fie părtaş de drept la moştenirile care depăşesc o sumă minimă stabilită; cota parte a statului să crească progresiv în raport cu scăderea numărului urmaşilor moştenitori, mergând până la dreptul integral de moştenire al statului, când lipsesc moştenitorii direcţi; impozitele asupra consumaţiei şi traficului, ca şi dările vamale, nu sunt îndreptăţite decât [atunci] când impun averea şi sunt destinate să servească economiei naţionale şi vor fi combătute atunci când au tendinţa să sacrifice interesele generale [ale] unei minorităţi privilegiate”. Deputatul bucovinean susţine înfiinţarea impozitelor directe („ar fi greşit să percepem dările numai în mod mecanic, fără consideraţii [faţă] de forţele contribuabililor”, „trebuie să veghem ca impozitele să nu devină o piedică pentru industria ţării şi, de asemenea, există pericolul ca sub masca favorizării industriei să nu fie favorizaţi numai industriaşii”), face observaţii privitoare la averile de război („impozitul e socotit cu începere de la 30 000 lei şi progresează în aşa fel că la averile şi de miliarde abia atinge cota numai de 33%, iar în cazul că averea e de provenienţă dinainte de Războiul Mondial, cota ei e abia 26¼ . Faţă de această dispoziţie, stabilim – cota impusă asupra averilor de război, nu numai că este prea mică, ci nu există nicio măsură practică care ar putea asigura, de fapt, impunerea specială a acestor averi. Iar despre impozitul asupra moştenirilor, care ar fi un important izvor de venit pentru stat şi care este introdus deja în cele mai multe state, la noi nu se face nici măcar amintire, dovedindu-se astfel lipsa de concepţie a clasei dominante de la noi. […] Suntem, mai departe, de părere că felul cum proiectul prevede plata şi cota impozitului la societatea de acţiuni cu cota fixă de 12% e dăunător economiei naţionale şi fiscale. În locul acestui procedeu ar fi cu mult mai folositor dacă s-ar introduce, cu privire la fiecare industrie, sistemul participării statului, cu o cotă corespunzând impozitului prevăzut în genere”). Deşi proiectul legii financiare „nu corespunde cerinţelor programului nostru, precum şi nevoilor reale ale statului, îl considerăm ca un prim pas în această direcţie şi de aceea, văzând că toate forţele reacţionare se concentrează împotriva lui, declarăm că, propunând amendamentele, votăm pentru acest proiect”[26]. În contextul discuţiilor pe marginea reformei financiare, Iacob Pistiner pomeneşte şi despre problema funcţionarilor din Bucovina sau despre „bătaia din partea jandarmilor”: „Însă n-avem să ne plângem numai de samavolnicie, absolutism şi persecuţiuni fără margini faţă de muncitori,

[26] Idem, nr. 134, 28 ianuarie 1922, p. 3 423–3 424; nr. 98, 9 iunie 1921, p. 2 553–2 554.

BDD-A32872 © 2015 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:49:21 UTC)

ne plângem că mica noastră industrie e cu desăvârşire sugrumată, nimicită. […] Dezorganizaţia în viaţa publică omoară economia noastră şi, dacă mai rămâne ceva, aceasta se nimiceşte de către sistemul vamal şi suntem greu loviţi în orice ramură şi în toate de dările şi impozitele indirecte. Îngrijirea socială se menţine numai în baza unor venituri întâmplătoare, timbre, în loc să dispună de sume fixe. Ne-ar interesa foarte mult să vedem o socoteală a acestor venituri şi cum au fost întrebuinţate". În contextul discuţiilor pe marginea bugetului (primul buget al României Întregite), Iacob Pistiner remarcă faptul că acesta este „bugetul unui stat de clase şi de aceea noi, social-democraţii, îl dezaprobăm. Îl dezaprobăm în special pentru că este bugetul unui guvern a cărui notă dominantă este nimicirea tuturor libertăţilor constituţionale şi a mişcării muncitoreşti" [27].

Comunicări pe marginea proiectului legii financiare a susţinut şi deputatul Vasile Ungureanu, în şedinţele A.D. din 3 iunie 1921 şi 23 iunie 1921[28]. Acesta este apreciat a fi „un proiect cu pretenţii noi şi cred că voi dovedi că acest proiect, de care ţara are neapărată nevoie şi care, după referinţele din Vechiul Regat, este un proiect democratic şi just, pentru referinţele din Bucovina, însă, şi faţă de legile pe care le-am avut în Bucovina, el nu prezintă aceeaşi faţă democratică şi justă. [...] Mi se pare că nu este justă, pentru că repartiţia impozitelor nu este făcută în mod just şi nu este făcută în mod just pentru că nu se repartizează impozitul în raport cu mijloacele de plată ale contribuabililor. [...] Nu este democratic acest proiect pentru că minimul de existenţă după legile vechi era mult mai mare decât acela pe care îl prevede d-l ministru". Deputatul îşi argumentează această afirmaţie pornind de la ideea că situaţia Bucovinei era diferită faţă de cea din Regatul României, având în vedere legislaţia financiară anterioară anului 1918, evoluţia sistemului de impozitare, dar şi ruinarea economiei provinciei în urma războiului. Deputatul bucovinean a depus şi un amendament la art. 19 al acestui proiect de lege, referitor la formarea comisiilor pentru aplicarea legii financiare: „Jumătatea membrilor acestei comisii va fi aleasă de [către] contribuabili, iar cealaltă jumătate va fi numită prin decret-regal, în urma propunerii ministrului de Finanţe".

O altă categorie de teme dezbătute în A.D. este legată de problemele unificării şi administrării Bucovinei. Problemele economice ale provinciei, cele politice, problema naţionalităţilor, chestiunea reformei agrare au fost dezvoltate de către deputatul Vasile Ungureanu în şedinţa A.D. din 16 iulie 1920[29], în contextul prezentării unei comunicări pe marginea răspunsului A.D. la Mesajul Tronului.

Dorimedont Popovici, în şedinţa A.D. din 28 decembrie 1920[30], a ridicat problema unificării administrative şi legislative şi principiile după care se va „desăvârşi" aceasta. Autonomia comunală, extinderea competenţei prefecturilor,

[27] Idem, nr. 152, 8 martie 1922, p. 4 090–4 094.
[28] Idem, nr. 109, 24 iunie 1921, p. 2 756–2 769; nr. 125, 31 decembrie 1921, p. 3 213.
[29] Idem, nr. 22, 20 iulie 1920, p. 357–361.
[30] Idem, nr. 20, 31 decembrie 1920, p. 433–435.

BDD-A32872 © 2015 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:49:21 UTC)

organizarea comunelor rurale şi urbane, problema funcţionarilor, problema comunicaţiilor, intensificarea producţiei „în viaţa industrială a statului şi în viaţa agrară”, reforma agrară, reforma finanţelor – toate acestea erau teme de dezbatere în ideea descentralizării şi a bunei funcţionări a aparatului administrativ.

O prezentare a vieţii politice din Bucovina anilor 1919–1920 este făcută în interpelarea lui Eusebie Popovici (şedinţa A.D. din 29 iulie 1920), ca răspuns la „obiecţiile la adresa românilor bucovineni” ridicate de către Nicolae Iorga[31].

[31] Angajat în lupta pentru înfăptuirea unităţii naţionale, Nicolae Iorga i-a însufleţit pe românii aflaţi de o parte şi de alta a graniţelor nedrepte prin studii şi articole dedicate diverselor aspecte de cultură şi civilizaţie românească din Bucovina istorică. În lucrarea *Neamul românesc din Bucovina* (Bucureşti, 1905), marele istoric a făcut o radiografie a stării claselor româneşti din provincie (ţăranul român se afla într-o situaţie dramatică; învăţătorii erau supravegheaţi de către stat, unii dintre aceştia reprezentând tipul funcţionarului austriac perfect; o parte dintre preoţi nu avea aderenţa necesară la cultură, mai ales cea naţională): „Creşterea austriacă, din care iese spirit de clasă, fetişism faţă de stat, iubirea bunurilor materiale ale vieţii. [...] Încrederea în popor, în românimea toată, în alt viitor, nu se vede”. Prin „Neamul românesc”, prin cursurile Universităţii de Vară de la Vălenii de Munte (la care au participat şi numeroşi intelectuali bucovineni), prin activităţile din cadrul Ligii Culturale, Nicolae Iorga s-a dovedit activ în tot ceea ce putea determina soarta românilor bucovineni, motiv pentru care autorităţile austriece i-au interzis, în anul 1909, intrarea pe teritoriul Bucovinei. În vara anului 1919, a revenit în provincie, susţinând un şir de conferinţe, publicate ulterior (*Conferinţe bucovinene*, 1919; *Cuvântare pentru aniversarea intrării în război, ţinută la Cernăuţi, în ziua de 28 august 1919*, Bucureşti, 1919). În anul 1938 a publicat lucrarea *Românismul în trecutul Bucovinei*, în care se vorbeşte despre noua generaţie politică, în frunte cu Iancu Flondor şi George Popovici (democraţi şi „liberi de superstiţiile dinastice”), înfiinţarea Partidului Naţional Român din Bucovina la 1897, ridicarea curentului democrat condus de Aurel Onciul, caracteristicile vieţii politice după reforma electorală din anul 1907. În textul interpelării se face referire la viaţa politică din Bucovina în anii de dinaintea izbucnirii Primului Război Mondial, când asistăm, aşa cum afirma Ion Nistor, la „destrămarea politicii naţionale” în provincie. Această perioadă este marcată de luptele fratricide dintre democraţi şi conservatori, împăcarea acestora şi constituirea Partidului Naţional Român (iulie, 1905); reapariţia ziarului „Gazeta Bucovinei”; lupta dintre naţionalii din fostul Partid Popular Naţional şi democraţi şi editarea ziarului „Apărarea naţională” (1906); constituirea unei „dirigenţe naţionale” (conservatori şi democraţi) şi editarea „Voinţei poporului” (1907); adeziunea partidelor bucovinene la Partidul Creştin-Social din Austria şi hotărârea de unire a tuturor românilor bucovineni într-un singur partid, Partidul Creştin-Social Român din Bucovina (1908), sub conducerea lui Iancu Flondor, cu organul de presă „Românul”; reconstituirea Partidului Naţional Român (1909) sub conducerea lui Iancu Flondor şi fondarea ziarului „Patria”; retragerea lui Iancu Flondor de la conducerea Partidului Naţional Român şi descompunerea acestuia, pe fondul neînţelegerilor dintre naţionali şi democraţi, în părţile sale componente: conservatori, democraţi şi naţionali (1910); reconstituirea Partidului Naţional (1912), cu organul de presă „Viaţa nouă”; formarea Partidului Ţărănesc Român (1914), condus de către Aurel Onciul, cu organul de presă „Foaia poporului”. Modul în care aceste partide au înţeles să ducă lupta politică a dăunat intereselor naţionale româneşti, cu atât mai mult cu cât, aşa cum afirma Ioan Cocuz, programele celor două partide şi curente politice „se puteau armoniza perfect pentru interesele românilor bucovineni”: Partidul Naţional Român – interese ce ţin de biserică, şcoală, limbă, mişcare culturală; Partidul Democrat Ţărănesc – legi cu caracter social, economic, cultural în slujba ţăranilor. Cf. Marian Olaru, *Mişcarea naţională a românilor din Bucovina*, Rădăuţi, Editura Septentrion, 2002, p. 55–56, 132–133; Ion Nistor, *Istoria Bucovinei*, Ediţie şi studiu bio-bibliografic de Stelian Neagoe, Bucureşti, Editura Humanitas, 1991, p. 308–339; Ioan Cocuz, *Partidele politice româneşti din Bucovina. 1862–1914*, Suceava, Editura „Cuvântul

BDD-A32872 © 2015 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:49:21 UTC)

Deputatul bucovinean este de părere că ,,această operă [a unificării], începută poate cu prea mult zel pe calea decretelor-legi şi a ordonanţelor ministeriale, trebuie să iasă din dezbaterile acestui Parlament ca un monument de granit, neted şi armonic în toate amănuntele sale, pentru ca viaţa politică a poporului român în toate manifestările sale să-şi poată lua liberă şi neîmpiedicată avântul, care să fie vrednic de aspiraţiile şi chemarea poporului român. Suntem pentru unificare, însă, o declar cu toată convingerea mea, suntem contra centralizării"[32].

Problemele unificării şi administrării teritoriilor alipite Regatului României au stat şi în atenţia deputatului Iacob Pistiner (şedinţa A.D. din 23 iulie 1920). Acesta sesizează disfuncţionalităţi în procesul de unificare, invocă ,,prigoana sistematică în contra unei părţi a populaţiei ca străini", analizează situaţia curţilor marţiale (,,Curtea marţială nu poate exista. Domneşte, din pricina aceasta, o nesiguranţă juridică generală"), aduce în discuţie problema acordării indigenatului, a impozitelor (,,autonomia noastră constă, deci, în faptul că plătim impozitele mari austriece, fiind unificaţi totodată şi cu sistemul de impozite din Vechiul Regat. Acelaşi lucru se petrece şi cu timbrul – la noi se timbrează multe acte, care nu se timbrează în Vechiul Regat, totuşi trebuie să plătim la timbre un leu pentru fiecare coroană, aşa încât şi aici plătim mult mai mult decât în Vechiul Regat"). În privinţa unificării, deputatul bucovinean nu este de acord ca ,,să se întindă pur şi simplu legile din Regat asupra celorlalte provincii. Dimpotrivă, va trebui ca o comisie să studieze legislaţia tuturor provinciilor, să scoată de pretutindeni părţile bune, să adapteze totul vremurilor noi şi să facă din aceasta un tot unitar. […] Pentru a unifica provinciile trebuie părăsită ideea de a transforma vechiul paşalâc românesc într-o Românie cazarmă. Trebuie dată ţării cea mai mare libertate în administrare şi Constituţie, căci numai libertatea cucereşte pe oameni"[33].

Alte aspecte legate de procesul unificării sunt dezbătute de către deputaţii Alfred Kohlruss (şedinţa A.D. din 6 decembrie 1920)[34] şi Benno Straucher (şedinţa A.D. din 12 aprilie 1921)[35]. În intervenţiile acestora este ridicată problema schimbării coroanelor[36], făcându-se referiri la ordonanþa Ministerului de Finanþe

---

Nostru", 2003; accesat online (11 mai 2015) la adresa http://ro.scribd.com/doc/19950750/Ioan-COCUZ-Partidele-Politice-Romanesti-Din-Bucovina-1862-1914#scribd

[32] D.A.D., M.O., nr. 31, 31 iulie 1920, p. 540, 543–545.

[33] Idem, nr. 27, 27 iulie 1920, p. 460–462.

[34] Idem, nr. 6, 9 decembrie 1920, p. 35–36.

[35] Idem, nr. 86, 27 aprilie 1921, p. 1 934–1 935.

[36] După anul 1918 s-a procedat la ştampilarea bancnotelor care circulau în paralel cu leul emis de către Banca Naţională a României: rubla Lwoff, rubla Romanoff, rubla Kerensky şi coroana austro-ungară. Începând cu anul 1920 s-a trecut la operaţiunea de unificare monetară. Un prim pas s-a făcut prin încheierea Convenţiei din 11 iunie 1920, între ministrul de Finanţe, Constantin Argetoianu, şi guvernatorul Băncii Naţionale, I. G. Bibicescu. Ulterior, în Parlament, a fost prezentat *Proiectul de lege privitor la unificarea monetară* (şedinţa Senatului din 10 august 1920), care dădea Ministerului de Finanţe libertate în ceea ce priveşte fixarea cursului de preschimbare a coroanelor Băncii Austro-Ungare regulat ştampilate, a rublelor Lwoff, Romanoff şi Kerensky, admise în Basarabia, precum şi a

BDD-A32872 © 2015 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:49:21 UTC)

care decidea că băncile nu trebuie să plătească depunătorilor dobândă pentru

notelor Băncii generale regulat ştampilate. Proiectul de lege pentru retragerea din circulaţie a coroanelor şi rublelor prevede următoarele: ,,Art. I. Ministerul de Finanţe este autorizat să retragă din circulaţie, prin Banca Naţională a României, la epoca ce o va hotărî, rublele şi coroanele, înlocuindu-le cu bilete ale Băncii Naţionale. Art. II. Ministerul de Finanţe este autorizat să fixeze, pe cale de regulament sau instrucţiuni, felul monezilor admise la preschimbare în moneda efectivă sau în alte titluri; de asemenea, să determine, împreună cu Banca Naţională, organele însărcinate cu executarea acestei operaţiuni. După expirarea termenului de retragere a rublelor şi coroanelor, acestea nu vor mai avea nicio putere liberatorie în tot cuprinsul României. Art. III. Cursul coroanelor şi rublelor se va stabili la timp prin un jurnal al Consiliului de Miniştri, după propunerea Ministerului de Finanţe. Art. IV. Acei care vor contraveni sau încerca a contraveni în orice mod la vreo una din[tre] dispoziţiile ce se vor lua cu privire la preschimbarea acestor monezi, se vor pedepsi cu amendă de la 1 000 – 10 000 lei, iar moneda care va face obiectul delictului se va confisca în folosul statului. Amenda se pronunţă prin decizii de către Ministerul de Finanţe, în urma constatării făcute de către organele oficiilor de preschimbare, precum şi de oricare alţi funcţionari desemnaţi de [către] Ministerul de Finanţe. Decizia ministerului este opozabilă la tribunal în termen de cinci zile de la data comunicării sau lăsării ei la domiciliul contravenientului. Tribunalul va judeca afacerea ca instanţă de apel de urgenţă şi, cu precădere, fără drept de opoziţie şi cu drept de recurs în casaţie, în termen de zece zile de la pronunţare. Complicii şi tăinuitorii se vor pedepsi cu aceeaşi pedeapsă ca şi autorii principali. Art. V. Funcţionarii vamali, ofiţerii, soldaţii, organele însărcinate cu retragerea şi, în genere, orice funcţionar public [care] vor înlesni sau îngădui contravenţii la dispoziţiile ce se vor lua în vederea retragerii rublelor şi coroanelor, se vor pedepsi cu amendă de la 2 000 – 20 000 lei şi cu închisoare de la 15 zile până la şase luni, fiind destituiţi şi declaraţi incapabili de a mai putea ocupa vreo funcţie publică. Pentru toate cazurile când este a se aplica pedeapsa închisorii, procesul-verbal încheiat de către organele desemnate la Ministerul Finanţelor pentru constatarea faptului şi orice alte acte referitoare se vor înainta de urgenţă primului procuror al tribunalului judeţului în circumscripţia căruia s-a comis delictul, împreună cu făptuitorii, spre a se îndeplini formele legale de dare în judecată. Art. VI. Denunţătorii şi constatatorii contravenţiilor vor primi o primă [de] până la 40% din valoarea sumelor confiscate şi a amenzii rămasă definitivă şi încasată la stat, după aprecierea Ministerului de Finanţe". În aceeaşi şedinţă s-a prezentat un proiect de lege (supus la vot şi admis), însoţit de o expunere de motive, referitoare la autorizarea Băncii Naţionale de a emite, peste suma prevăzută prin *Legea din 19 decembrie 1916*, bilete de un leu pentru valoarea de 10 milioane lei; bilete de doi lei – 25 milioane lei; bilete de cinci lei – 50 milioane lei. Operaţiunea servea unificării circulaţiei monetare. Punerea în aplicare a legii s-a făcut prin intermediul organelor fiscale şi al câtorva bănci aflate sub supravegherea directă a Băncii Naţionale, care şi-a deschis în acest scop filiale în Ardeal şi Bucovina. În ceea ce priveşte preschimbarea coroanelor, în perioada 20–24 august 1920 s-au primit, la oficiile de preschimbare, declaraţiile posesorilor de coroane, după formulare speciale. Cursul fixat a fost de 50 de bani pentru o coroană (cursul pieţei pentru o coroană nu era mai mare de 20–25 de bani). S-a hotărât a se plăti 60% din valoarea coroanelor raportată la curs în numerar sau cec al Băncii Naţionale, iar restul de 40% sub formă de chitanţă emisă în numele Ministerului de Finanţe, plătită în trei luni, fără dobândă şi netransmisibilă. Tranziţia către noua monedă naţională nu a fost lipsită de greutăţi, tranzacţiile între lei şi celelalte monede durând o vreme îndelungată, motiv pentru care speculaţiile ,,au luat un caracter primejdios". Cf. D.S., M.O., nr. 30, 17 august 1920, p. 524, 540; Victor Slăvescu, *Istoricul Băncii Naţionale a României (1880–1924)*, Bucureşti, Cultura Naţională, 1925, p. 286–289; accesată online (24 aprilie 2015) la adresa http://www.digibuc.ro/proxy/?px=aHR0cDovL2RpZ2l0b29sLmRjLmJtbXMucm86ODg4MS9SL1ExMkU0RFBQUkdFR0NQVkJHUjVCUzVMQ0lCOVM1Rk5GUlIyVk1NWFQ4M0Y2ODdGMjg5LTA0OTAyP2Z1bmM9cmVzdWx0cy1qdW1wLWZ1bGwmYW1wO3NldF9lbnRyeT0wMDAwMDEmYW1wO3NldF9udW1iZXI9MDE1ODQ2JmFtcDtiYXNlPUdFTjAx.

BDD-A32872 © 2015 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:49:21 UTC)

reţinerea, cu ocazia schimbării coroanelor, a 40% din sumele schimbate, măsură care a dus la „paralizarea completă a întregii mişcări comerciale”.

Este de remarcat faptul că, de la tribuna Parlamentului, reprezentanţii minorităţilor naţionale şi-au putut exprima opiniile privitoare la obţinerea unor drepturi, lucru relevant pentru atmosfera democratică în care se desfăşura viaţa politică a acelor ani. Astfel, Constantin Krakalia, în şedinţa A.D. din 12 august 1920, a susţinut ideea organizării unui plebiscit în nordul Bucovinei, în zona dintre Prut şi Nistru, ţinut cu populaţie majoritar ucraineană: „În ce priveşte teritoriul din Bucovina locuit de ucraineni, punctul nostru de vedere este că ucrainenii au de hotărât asupra soartei lor şi nu Societatea Naţiunilor. În consecinţă, noi, social-democraţii ucraineni din Bucovina, cerem plebiscitul pentru teritoriile bucovinene locuite de ucraineni şi, în orice caz, să ni se dea dreptul să fim reprezentaţi în administraţia ţării noastre proporţional cu numărul nostru. Tratatul de Pace [cu Austria] asigură fiecărei naţiuni dreptul la o dezvoltare culturală în limba sa. Ori la noi, în Bucovina, această clauză a tratatului nu se respectă”[37]. Ideea organizării unui plebiscit era mai veche, Constantin Krakalia, într-un interviu acordat ziarului „Luptătorul”, în iunie 1920, precizând următoarele: „Nu este adevărat că am avea de gând să aducem un protest contra alipirii Bucovinei la România. Voim numai să cerem în Bucovina de Nord un plebiscit”[38]. Cererea de organizare a unui plebiscit a fost susţinută de către senatorul George Grigorovici care, în şedinţa Senatului din 2 iulie 1920, a apreciat această cerere ca fiind „o formă modernă de autodeterminare”[39]. Aceste declaraţii nu au rămas fără ecou, întrucât şi în A.D. şi în Senat s-a luat atitudine. Deputatul Vasile Ungureanu (şedinţa A.D. din 21 august 1920) preciza următoarele în legătură cu ideea organizării unui plebiscit: „D-lor deputaţi, cu ocazia ratificării Tratatului de Pace cu Austria, d-l deputat al Coţmanului, Krakalia, a crezut de cuviinţă să ceară plebiscit pentru o parte a Bucovinei. Pentru că nu eram de faţă atunci, îmi permit, în numele partidului meu [Partidul Democrat al Unirii], să protestez cu toată hotărârea contra acestei cereri nedreptăţite, cu atât mai mult pentru că [şi] Conferinţa de Pace a văzut că dreptatea e de partea noastră şi ne-a dat-o”[40]. Şi senatorul Ion Nistor, în numele reprezentanţilor Partidului Democrat al Unirii, în şedinţele Senatului din 28 iunie 1920 şi 16 august 1920, „a protestat cu toată hotărârea contra plebiscitului”[41].

Benno Straucher, în şedinţa A.D. din 30 iulie 1920, a prezentat declaraţia de apărare a drepturilor evreilor: „Considerăm ca o datorie sfântă de a lupta pentru

[37] D.A.D., M.O., nr. 47, 24 august 1920, p. 1 002.

[38] Apud Radu Economu, *Unirea Bucovinei. 1918*, Bucureşti, Editura Fundaţiei Culturale Române, 1994, p. 80.

[39] D.S., M.O., nr. 10, 9 iulie 1920, p. 97–109.

[40] D.A.D., M.O., nr. 51, 1 septembrie 1920, p. 1 206.

[41] D.S., M.O., nr. 6, 3 iulie 1920, p. 50–57; nr. 33, 24 august 1920, p. 629–634; „Glasul Bucovinei”, Cernăuţi, anul III, 29 iulie 1920, p. 1–5.

BDD-A32872 © 2015 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:49:21 UTC)

încetăţenirea completã şi desăvârşitã a întregii populaţii evreieşti; de a lupta pentru recunoaşterea comunităţilor evreieşti, căci astăzi comunităţile evreieşti nu sunt recunoscute de [cãtre] stat, neavând dreptul de a administra averile obştii evreieşti; de a lupta pentru autonomia culturală şi religioasă; […] considerăm ca o datorie de a lupta pentru contribuirea statului la întreţinerea instituţiilor noastre şcolare şi de cult şi pentru valabilitatea certificatelor noastre şcolare; de a lupta pentru întronarea unei democraţii sincere şi cinstite în toate domeniile vieţii publice […]; de a lupta contra prejudiciilor nefondate împotriva evreilor; de a lupta, mai ales, contra antisemitismului oficial. Va fi şi datoria Parlamentului să vegheze ca drepturile chezăşuite prin lege să fie înfăptuite astfel încât libertatea din lege să devină o libertate vie, o libertate de fapt în toate ramurile organizaţiei şi [în] serviciile statului, fără vreo restricţie”[42]. Aceeaşi temă este reluată şi în şedinţa A.D. din 19 iulie 1921[43]. În şedinţa A.D. din 12 aprilie 1921, deputatul Benno Straucher a făcut referire la incidentele dintre studenţii români şi cei evrei de la Universitatea din Cernăuţi[44].

Intervenţii parlamentare s-au făcut şi pe alte teme, legate de situaţia şcolilor din Bucovina (Iacob Pistiner, şedinţa A.D. din 3 iulie 1920[45]; Vasile Ungureanu, şedinţa A.D. din 21 decembrie 1920[46]); a căilor de comunicaţie, cu referiri la Direcţia Generală a C.F.R. (Ion V. Creţu, şedinţa A.D. din 20 decembrie 1920[47]; Ifrim Popescu, şedinţa A.D. din 12 martie 1921[48]; Eusebie Popovici, şedinţa A.D. din 19 aprilie 1921[49]; Virgil Tempeanu, şedinţele A.D. din 6 decembrie 1920[50] şi 24 februarie 1921[51]); sprijinirea populaţiei bucovinene, prin aprovizionarea cu diverse bunuri (Ion Zelea-Codreanu, şedinţa A.D. din 2 august 1920[52]; Eusebie Popovici, şedinţa A.D. din 19 aprilie 1921[53]; Vasile Ungureanu, şedinţa A.D. din 21 decembrie 1920[54]; Virgil Tempeanu, şedinţele A.D. din 3 iulie 1920[55], 27 decembrie 1920[56], 15 martie 1921[57]).

În această sesiune parlamentară a A.D. au fost prezentate şi contestaţii referitoare la desfăşurarea alegerilor în judeţele Storojineţ şi Cernăuţi

[42] D.A.D., M.O., nr. 33, 6 august 1920, p. 588–591.
[43] Idem, nr. 155, 15 martie 1922, 4 378–4 380.
[44] Idem, nr. 86, 27 aprilie 1921, p. 1 934–1 935.
[45] Idem, nr. 13, 7 iulie 1920, p. 205–206.
[46] Idem, nr. 14, 24 decembrie 1920, p. 277–278.
[47] Idem, nr. 13, 23 decembrie 1920, p. 231.
[48] Idem, nr. 60, 17 martie 1921, p. 1 201–1 202.
[49] Idem, nr. 89, 6 mai 1921, p. 2 023–2 024.
[50] Idem, nr. 6, 9 decembrie 1920, p. 32.
[51] Idem, nr. 45, 27 februarie 1921, p. 904.
[52] Idem, nr. 36, 10 august 1920, p. 654.
[53] Idem, nr. 89, 6 mai 1921, p. 2 023–2 024.
[54] Idem, nr. 14, 24 decembrie 1920, p. 277–278.
[55] Idem, nr. 13, 7 iulie 1920, p. 196.
[56] Idem, nr. 19, 30 decembrie 1920, p. 403.
[57] Idem, nr. 62, 19 martie 1921, p. 1 255.

BDD-A32872 © 2015 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:49:21 UTC)

(Dorimedont Popovici), precum şi în circumscripţiile electorale Cuciurul Mare (Modest-Cezar Scalat, Vasile Ungureanu), Văşcăuţi (Vasile Ungureanu), Suceava (Vasile Ungureanu), Storojineţ (Vasile Ungureanu) şi Cernăuţi-oraş (Aurel Ţurcanu, Vasile Ungureanu). De asemenea, s-au prezentat comunicări în chestiuni personale (Ion Zelea-Codreanu), despre imunitatea parlamentară (Ion V. Creţu) şi încălcări ale regulamentului A.D. (Vasile Ungureanu).

Deputaţii bucovineni au participat la dezbaterea celor mai importante teme aduse în discuţie în Parlament în sesiunea 1920–1922. Ca şi în sesiunea parlamentară anterioară (1919–1920), acum au fost dezbătute probleme legate de legislaţie (în atenţia deputaţilor bucovineni au stat, în special, *Proiectul de lege pentru reforma agrară din Bucovina, Proiectului de lege pentru lichidarea despăgubirilor de război şi amortizarea datoriei publice interne, Proiectul de lege pentru reforma contribuţiilor directe*) şi administrarea provinciei, din perspectiva consolidării procesului de unificare. De asemenea, au fost aduse în dezbatere de la tribuna Parlamentului problemele economice cu care se confrunta provincia, cele sociale, politice, problema naţionalităţilor. Reprezentanţii minorităţilor naţionale şi-au putut exprima opiniile cu privire la obţinerea unor drepturi, lucru relevant pentru atmosfera democratică în care se desfăşura viaţa politică a acelor ani (Constantin Krakalia a susţinut ideea organizării unui plebiscit în nordul Bucovinei, în zona dintre Prut şi Nistru, ţinut cu populaţie majoritar ucraineană; Benno Straucher a prezentat o declaraţie de apărare a drepturilor evreilor).

La 22 ianuarie 1922 a fost publicat *Decretul de dizolvare a Parlamentului*, iar cabinetul condus de Ion I. C. Brătianu (19 ianuarie 1922 – 30 martie 1926) a anunţat o nouă consultare a corpului electoral în perioada 1–11 martie 1922. Noile adunări legiuitoare urmau să fie convocate la Bucureşti în data de 27 martie 1922.

BDD-A32872 © 2015 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:49:21 UTC)